

van sluimerend monster tot rondwarend spook

**Uitgave van het
Humanistisch Verbond**

Verschijnt om de veertien dagen

**25ste jaargang nummer 14
25 juli 1970**

Redacteur: Casper Vogel
Redactieraad:
Mevr. P. Hienekamp, mej. E. van der Reijden,
R. de la Rie, H. J. Roethof, H. Wiedeman

Redactiesecretaris: F. C. van Soesbergen
Paulus Buyslaan 23 Amersfoort
Telefoon 03490-16474

Administratie, abonnementen en advertenties:
postbus 114, Utrecht, telefoon (030) 24641
giro 304960 t.n.v. Humanistisch Verbond, Utrecht

Advertentietarieven op aanvraag

Abonnementsprijzen per jaar:
voor Nederland, andere E.E.G.-landen, Suriname
en de Antillen f 11,-
overige landen f 13,50
losse nummers f 0,50

In dit nummer o.a.:

**Wereldvoedselcongres: gelijke rechten of wonderrijst
voor de hongerlijders** 3

De stem van de jeugd op dit congres 4

Woodstock: open het dorp voor de nieuwe generatie 6

Met een welgemikte reeks kraakacties is het probleem van de woningnood weer in het brandpunt van de belangstelling komen te staan. Daarmee is de periodieke gedaantewisseling weer een feit: van sluimerend monster tot rondwarend spook vice versa.

Nederland heeft met dit monster leren leven. Zo rond de vijftiende herdenking van de bevrijding is er weer erg druk over gedaan en zijn de gemoederen weer in beroering gekomen, maar de storm is alweer een beetje gaan liggen. Het zesentwintigste jaar woningnood is alweer een paar maanden oud. En niemand koestert illusies.

Is dat pessimisme, of zelfs fatalisme, omdat alle kleurnmakers van de politieke regenboog weer hand in eigen boezem hebben gestoken en verklaarden dat 'er nu eindelijk eens ernst mee moet worden gemaakt'? Welnee. De politieke partijen, de aktiegroepen, de predikers en de denkers kunnen nog zo hun best doen; in hun eentje, en zelfs samen klaren ze het toch niet.

Er is maar één mogelijkheid om het woningprobleem op te lossen, en dat is door gezamenlijke inspanning van een heel volk. Ja, dat zeggen de politici ook, en niemand zal het betwisten. Maar waarom ziet niemand in dat het antwoord allang, vijftiende jaar lang is gegeven: het Nederlandse volk wil de woningnood niet oplossen, of beter gezegd: het wil de inspanning niet opbrengen die daarvoor nodig is.

De kraakacties zijn sympathiek, omdat ze uitkomst bieden in vele persoonlijke situaties. Maar ze lossen het probleem niet op.

Wat dan wel? De regering heeft het Nationaal Planbureau gevraagd een advies uit te brengen over verhoging van de bouwproductienorm van 125.000 woningen per jaar tot 140.000. Door deze opvoering zou de woningnood in de jaren 1975-1980 verdwenen moeten zijn.

Het planbureau heeft daar een begroting voor gemaakt: één miljard per jaar. Dat is dus een eenvoudige zaak: voor een miljard per jaar zijn we over vijf tot tien jaar van de woningnood verlost. Dat hebben we er toch wel voor over? Het antwoord luidt in alle eenvoud en waarschijnlijkheid: nee. Want om een lang verhaal kort te maken: één miljard per jaar kan alleen maar inflatoir gefinancierd worden, d.w.z. het geld wordt uitgegeven, zonder dat daar een (gelijkwaardige) prestatie tegenover staat. In het econo-

misch mechanisme betekent dat dat de betalingsbalans uit evenwicht raakt, en dat mag nu eenmaal niet.

Er zijn, zegt het planbureau, eigenlijk maar twee alternatieven. Het eerste is een verhoging van de belastingen, maar dat zet de z.g. prijs- en loonspiraal in werking. Wie over een weekverdienste van f 100 opeens f 10 meer belasting moet betalen, wil ook f 10 meer verdienen, wat de prijzen weer omhoog stuwt, etc., etc.

Het tweede alternatief is de bestedingen niet 'af te romen', maar ze te beperken. Dat is al eerder gebeurd in Nederland en niet zonder succes. Het planbureau adviseert echter een bestedingsbeperking, zo daarvoor gekozen zou worden, in te voeren in de gebieden waar je juist besteden wilt, dus in de bouwsector. Dat betekent dat er een stop moet komen op openbare bouwwerken, wegen, enz. Dat is een vorm van niet-inflatoir financieren, maar is die aantrekkelijk?

Natuurlijk is een middenweg mogelijk; een combinatie van de beide genoemde alternatieven. Maar hoe men het ook keert of wendt, het geld zal opgebracht moeten worden, en daarvoor zal weinig animo bestaan. Onverklaarbaar is dat ook weer niet, want op wiens schouders zal de financiering in alle gevallen eerkomen? Op die groepen mensen die een jaarsalaris verdienen waarop iets af te dingen valt, zeg maar boven de 18.000 gulden. Generaliserend gesproken bestaat deze groep voor een groot deel uit mensen die 'een andere tijd hebben meegemaakt', de rot-jaren van voor de oorlog. Tot overmaat van ramp zijn juist zij degenen voor wie de woningnood voorbij is; ze hebben er geen last meer van. Wie er in volle omvang mee geconfronteerd worden zijn de jongeren. Maar zij kunnen slecht de financiële extra-offers opbrengen en bovendien voelen zij zich niet verantwoordelijk voor de noodtoestand waarin ze verzeild raken. Geef ze eens ongelijk.

En hoewel de tegenstellingen scherp zijn, natuurlijk is de situatie niet zwart-wit. Maar men ontkomt moeilijk aan het gevoel dat wil een impasse van een kwart eeuw doorbroken worden, de stoot toch zal moeten worden gegeven door die generaties die er al die jaren niet aan wilden.

(cv)

KRITISCH ALLERLEI

(Sch)apen

Het fijn-christelijke Huizen is gaan kraken in zijn voegen. De Gooise gemeente breidt zich de laatste jaren sterk uit, maar de sfeer wordt er nog steeds bepaald door een taaie kern van broeders en zusters in de Heer. Het gedonder is deze zomer weer begonnen door wat een gelovige, rechtzinnige ziel eens noemde 'het zondig geplas'. Daarmee bedoelde hij niet publiekelijk urineren, maar het schenden van de zondagsheiliging, door te gaan zwemmen, ja u leest het wel: te gaan zwemmen.

Eind juni is in Huizen, zo men weet, het zwembad De Sijsjesberg op zondag 'gekraakt' door een menigte zwemlustige jongelui. Tot ieders verbazing was het een gereformeerd predikant, ds. Boerma, die zich kort daarop uitsprak voor openstelling op zondag, maar hij heeft van zijn hervormde Huizer collega Zwanenburg z'n vet gekregen.

'De taal van dominee Boerma', zo schreef deze in zijn kerkeblad, 'vind ik wel koen, maar ongepast voor een herder der schapen'. 'Ik heb de overheid niet nodig, om zondag uit het zwembad te blijven, dank zij mijn opvoeding bij het woord van God. Maar er is nog zoiets als verleiding en laten we elkaar wat dat betreft niets wijsmaken, elk mensenhart is ontvankelijk voor het verkeerde, ook dat van kerkmensen en kinderen'. De woorden van ds. Zwanenburg komen hard aan. Hij schrijft over vervlakking en afglijding van het christendom. 'Hoe zullen we dat in vredesnaam moeten verantwoorden voor onze Opperste Herder? We zullen er geen ziel mee winnen, op zijn hoogst vinden ze ons een beste vent, maar we zullen er zeker zielen door verliezen en dat voor eeuwig'.

De dominee vindt dat de aap nu uit de mouw is gekomen. Voor de verkiezingen sprak geen partij zich uit voor openstelling op zondag, maar nu spreken ze zich er om het hardst voor uit.

'Apen kunnen goed klimmen, we weten dat deze aap over het hek aan de Crailoseweg (bij het zwembad, red.) is geklommen. Huizen mocht toch niet achterblijven! Pas maar op, straks worden we door die aap geregeerd.'

Instuif

Waar moet dat naar toe als schapen zich ontpoppen als apen? Er is nog veel meer treurigs te melden uit protestants-christelijke bron. De voorzitter van de prot.-chr. Kostenvereniging in Nederland, de heer E. van de Brink, heeft op de afgelopen jaarlijkse toogdag van kosters klaaglijke taal gesproken:

'Een moeilijkheid in het kostersbestaan zijn de zogenaamde instuifavonden – liefst op de zaterdagavond – die tot diep in de nacht doorgaan en niets met het kerkewerk te maken hebben. Popmuziek, drank en sex vormen er de hoofdschotel en na afloop kan de rommel worden opgeruimd. Ook de voorbehoedmiddelen. Maar als men denkt dat de jeugd met deze instuifavonden gebaat is en het evangelie daardoor kan worden uitgebreid, dan vergist u zich. Want het is al zondag voor men naar huis gaat en dat bete-

kent uitslapen. Is dat kerkewerk? De heer Van de Brink heeft kennelijk niet door dat vele kerkbesturen wel degelijk geloven dat door deze kruisinstuivingen het evangelie verbreed wordt. Alleen: de koster gaat voor de baat uit.

In Memoriam

Twee journalisten zijn van de Filipijnen gedeporteerd naar Formosa, waar ze zullen terechtstaan voor een geheim hof. Het zijn de broers Yuyitung, van Chinese afkomst, maar volledig geïntegreerd in de Filipijnse samenleving, waar ze tijdens de Tweede Wereldoorlog al de Japanners bevochten, net zoals de huidige president Marcos, die ze nu overgeleverd heeft.

Wat was hun misdad? Ze dreven een Chineestalige krant in Manilla en weigerden daarin stelling te nemen in de ideologische strijd tussen communistisch en nationalistisch China. Ze verzetten zich tegen de druk die op hen werd uitgeoefend door het pro-Westerse bewind van Marcos, om hun commentaren tegen Peking te richten. Hun onafhankelijke gezindheid heeft hen de das om gedaan. Dit is geen losstaand incident. Uitgezonderd bijvoorbeeld India, Hong-Kong en Japan, achten op het Westen georiënteerde regimes het verdacht en zelfs gevaarlijk om het onafhankelijke denken te stimuleren. Dit soort incidenten, als de uitlevering van de gebroeders Yuyitung aan nationalistisch China, waar ze met zulke kritische geesten uitstekend raad weten, komt men in de Westerse pers nauwelijks tegen. Bovenstaande informatie is ontleend aan de in

Hong-Kong verschijnende Far Eastern Economic Review, dat in Nederland nu eenmaal minder gelezen wordt dan de Telegraaf, of Het Parool.

Zijn het onbelangrijke incidenten, het vermelden niet waard?

De F.E. Economic Review plaatst boven het stuk waarin hiervan melding wordt gemaakt de kop: In Memoriam.

Wij onderstrepen dit graag, opdat in het 'vrije westen' niet vergeten wordt hoe onze waarden in de vooruitgeschoven bastions worden hooggehouden.

Eerbied

Het is zover in Amsterdam. De zwijgende meerderheid heeft gewonnen. Bij het Nationaal Monument zijn bordjes bevestigd waarop staat wat de betekenis van dit gedenkteken is (prachtig) en vervolgens dat men er niet op moet gaan zitten of liggen ten einde 'ook in uw gedrag te getuigen van eerbied'.

Respect jegens de gevoelens van een ander en de manier waarop men daarvan getuigt is hiermee een wettelijke plicht geworden. Bij ongehoorzaamheid eerst een waarschuwing en bij hernieuwde overtreding een proces-verbaal.

We hebben het met deze verordening in emotievolle tijd ver geschopt.

Kerkwetgeving: vraagtekens

Een internationale groep rechtskundigen, onder wie de Nederlandse prof. P. Huizing SJ, heeft de wetgeving binnen de r.-k. kerk op een goudschaaltje gewogen. Ontdekking: op diverse punten gaat die wetgeving in tegen de rechten van de mens, zoals die door de VN in 1948 werden vastgelegd. De juristen hebben het canonieke recht naast het VN-charter gelegd en vonden vervolgens een reeks punten waar ze een groot vraagteken bij plaatsen, zoals de onmogelijkheid van beroep tegen een beslissing van de Romeinse Curie. In het jongste nummer van Concilium (internationaal tijdschrift voor theologie) waar dat allemaal in staat, wordt gesteld: in de praktijk is de hele rechtsbedeling een gunst van de kerkelijke overheid, waarin de belanghebbende buiten de gang van zaken wordt gehouden en de beslissing niet wordt gemotiveerd. Men denke als illustratie maar eens aan de nog vers in het geheugen liggende zaak-Schillebeeckx.

Hoewel deze Sakya Moeni
te Kamakura
een Boeddha is
voor mij is hij slechts een mooie man
tussen de zomerbomen

Wat goed, wat kwaad is
vraag dat aan hen
die op de zandbank bleven!
ik rijd en speel
op de stormwind!

Laat mij dan vergaan
gelijk de lentedag verdwijnt
of vallen als de veren
van de pauw:
al groen en goud

Ik spreek niet over de Weg
denk niet aan Morgen
en vraag niets aan de Roem.
Hier
hebben wij elkander ontmoet
van aangezicht tot aangezicht
hij die ik liefheb
en ik

Hoe heerlijk is het geluid
van het ineens stortend kasteel
dat mijn gekke hart
had opgebouwd!
De Heilige Schriften oprapend
die ik in de afgrond had geslingerd
zie ik opnieuw ten hemel op
en schreeuw het uit
Ik ben een verbijsterd kind

Als Vandaag maar vol is
en het heden overvloedig
dan wil ik blijde nu sterven
Morgen en Gister
zijn namen
die ik niet ken

JOSANO AKIKO
Japans dichteres (1878-1942)

wereldvoedselcongres

gelijke rechten of wonderrijst voor de hongerlijders

In het 'Mekka van de oecumene en ontwikkelingshulp' (ds v.d. Heuvel) hebben een 1250 deskundige, geïnteresseerde, geëmotioneerde en kritische mensen gepraat over agrarische ontwikkelingsamenwerking: het Tweede Wereldvoedselcongres van de FAO. Over belangstelling hadden zij niet te klagen. Er waren 325 journalisten (evenals de deelnemers uit bijna de hele wereld) geaccrediteerd, die hun best hebben gedaan de woorden- en papierbrij verteerbaar te maken.

Zo waren 1600 weldoorvoede jongeren en ouderen twee weken betrokken bij de bestrijding van de voedselnood, onder de zorgzame hoede van de 25-jarige FAO, die er angstvallig op toezag dat het hun aan niets ontbrak. Daarbij goed geholpen door een sterke delegatie van het vorstenhuis, de VN met de charme en onmacht van Oe Thant, de gemeente Den Haag die een daad stelde met een concert door een echt gekleurde mezzo-sopraan, de VVV met een fraaie map vol kleurige folders...

Het was een lust voor het oog, dat Haagse congresgebouw, barstensvol nijvere lieden met allerhande gekleurde badges op, die de mond vol hadden van wonderrijst, werkloosheidsbestrijding, IUD's, calorieën, eiwitten of politisering, uitbuiting, kapitalisme – al naar gelang men in de Wittebrug overnachtte of in het jongerenkamp Nieuwe Aarde.

Maar of de jongeren ook een andere taal spraken, er is naar ze geluisterd. Zoals een nieuw-aardbewoner zei: 'Het is net een spons, waarin alle woorden worden opgezogen. En straks wordt die weggelegd om uit te drogen.' Dat is het wantrouwen in al de welwillendheid waarmee de (voornamelijk jonge) oppositie is tegemoetgetreden. Van koninklijk hoog tot laag is de jeugd en haar inbreng nadrukkelijk begroet. Maar de navenante hoop op zinvolle verwerking van alle kritiek is ijdelheid gebleken. De kloof tussen de mensen van de FAO en de praktijk enerzijds en de opposanten tegen bestaande structuren anderzijds is onoverbrugbaar gebleken. Dat is veel minder het gevolg van onwil, dan van het beruchte gebrek aan alternatief.

Voor wie dat na 25 jaar nog niet duidelijk is; de huidige FAO kan en wil zich alleen maar neutraal opstellen bij de hulpverlening. Van politiseren, van het doorbreken van machtsstructuren in ontwikkelingslanden, laat staan van het uit Mozambique donderen van de Portugezen kan geen sprake zijn. Voor zover de kritiek zich op deze criteria toespitste betekende deze net zoveel als het willen opheffen van de FAO. En ook daarvan kan geen sprake zijn. Zo gemakkelijk als dit te constateren is, zo moeilijk is de discussie erom geweest.

Het radicalisme heeft ook verdeeldheid onder de jongeren gezaaid. Veel voorbehoud van jeugd uit de 'derde wereld' kwam neer op de argumenten: 'hoe weten jullie zo goed wat het beste voor ons is' en 'je bent er niet geweest' – ont-daan van zijn funze bijbetekenis – waarmee ongewild aansluiting werd gevonden bij de bezwaren van de 'fieldworkers' tegen de oppositie. Waar nog bij kwam dat de jeugdacties wel zeer 'alternatief' en bij wijle ludiek waren maar voor het overige vaak te wild en ongecoördineerd verliepen om maar te zwijgen van een vertoning als het tribunaal, waarop de FAO werd berecht. Dit dan als slechte uitersten van een scala van werkzaamheden, waarin óók een hongerkrant, discussies met groten der normale aarde, zinnige agitatie. Maar goed of slecht, het

establishment leek er soms de zenuwen van te krijgen – waarschijnlijk ook uit schuldbesef – en deed bij wijze van kalmerend middel aardig tegen de onaardige jeugd.

Socialisering

Aan de debetzijde van de balans, die over het Wereldvoedselcongres kan worden opgemaakt, staat bovenaan een veranderd besef van het voedselprobleem. Dat ging eindelijk de richting uit van een definitie, zoals geformuleerd door een Amsterdamse prof – overigens geen deelnemer aan het congres: 'honger is veel meer dan het gebrek aan eten. Honger is het vragen van betere levensomstandigheden. Het is geen probleem van calorieën. Er is een sociaal-economisch verschil tussen ontwikkelde en ontwikkelingslanden.' Vandaar het nadrukkelijke naar voren brengen van het werkloosheidsprobleem in de ontwikkelingslanden.

Of een andere wisselwerking: 'het beste voorbehoedmiddel,' zei een Indiase minister bij agendapunt overbevolking, 'is voldoende eten.' Wanneer men m.a.w. meer en beter eten kan kopen en de kinderen door goede voeding hogere levenskansen krijgen vervalt de behoefte aan 'kinderen in reserve'. Zou deze idee van de socialisering van het hongerprobleem meer terrein toegemeten krijgen, dan zou daarin een wezenlijke verandering en verbetering van het FAO-werk zitten. Want tot dusver heeft deze organisatie veel te veel landbouwtechnisch geopereerd. Dat is ook het bezwaar van de 'groene revolutie', die niet alleen meer tonnen rijst en tarwe produceerde maar ook problemen als een nieuwe klasse van beter gesitueerde boeren in ontwikkelingslanden.

Publieke opinie

Het is nog onmogelijk een definitief oordeel te vellen over de inwerking van het congres op de publieke opinie ('een monster dat getemd moet worden' – ds v. d. Heuvel) maar optimisme is ook hier uit den boze. Alleen al door de presentatie in het congresgebouw. Schreef een Nederlandse journalist halverwege: 'Een onbevooroordeelde en onvoorbereide bezoeker die het congresgebouw zou binnenkomen – zo hij de kans kreeg – zou er moeite mee hebben te ontdekken dat hier gesproken werd over een probleem waarmee, los van alle emoties, het leven van vele miljoenen op het spel staat.'

Het congres was ook onmachtig. Het kon alleen maar aanbevelingen doen, waarmee de landelieden van de FAO het hunne kunnen doen of laten. In de plenaire of commissiediscussies konden nauwelijks pregnante denkbeelden worden geëvalueerd, er waren té veel mensen, die té vaak hun uitvoerig zegje wilden doen (met een knipoog naar de achterban?) zonder een zinnig verbaal kaatsspel te spelen. Zo ludiek was men nu ook weer niet. De gelegenheid om het voedsel- en sociaal-economisch probleem in kindertaal te vertalen, die dan misschien niet te moeilijk is voor grote mensen, is verloren gegaan. Al die honderden mensen, die van heinde en ver zijn gekomen, vol goede wil, twijfel of scepsis, zijn na veertien dagen – of uit teleurstelling al eerder – weer naar huis gegaan; het oerwoud, de savanne of de luxueuze kantoren in. Daar kunnen zij dan verder mediteren over de vraag of de hongerlijders gelijke rechten of wonderrijst moeten krijgen. Misschien zouden die dan ook nog eens achteraf gehoord kunnen worden.

H. Jansen

Nu ik op mijn balkonnetje zit, waar het, ondanks de schaduw, broeiheet is, vind ik het jammer, dat we geen 'tweede huis' hebben. Dan had ik nu in de tuin kunnen zitten. Maar we hebben geen tweede huis. Geen geld, zeggen we, en geen tijd, maar in diepste wezen komt het, geloof ik, omdat we er te lui voor zijn. We zijn gewoon te lui om ons bezig te houden met het dak, dat lekt en te lui om die duizend-en-één karweien na te lopen, die altijd gedaan moeten worden en eigenlijk ook te lui om er ieder vrij week-end weer heen te trekken. Omdat zowat iedereen een buitenhuis heeft, in welke vorm of staat dan ook, trekken we er van tijd tot tijd op uit om ergens in 't land de zelfgezaaide petunia's te gaan bewonderen en de onroerende aanwinst van een van onze vrienden, die, hoe hun bezittingen ook van elkaar mogen verschillen, de blaren in de handen gemeen hebben, van het timmeren, verven en teren.

Verleden week moesten we naar de kop van Noord-Holland. 'Weet jij, waar we moeten zijn?' vroeg mijn man 's morgens. 'Ach ja, natuurlijk,' zei ik korzelig, ik was net flesjes in de ijskast aan 't leggen en dat was passen en meten, met die hitte moest je zoveel in huis hebben en dan komt zo'n man heel onnozel: 'Weet jij wel waar het is?' Natuurlijk wist ik dat. Ik wist tenminste het adres of eigenlijk wist ik dat niet, maar ik had het ergens opgeschreven en ik zou het direct nog wel even nazien. Ik wist alleen niet, hoe je er komen moest, maar 't leek nogal eenvoudig: 't Dorpje heeft eigenlijk maar één grote weg,' had iemand tegen me gezegd, 'en daar is het aan. Heel gemakkelijk.' Nu ja, dan kon het toch niet missen!

't Was stralend weer, het Noord-Hollandse landschap was een plaatje. Even voor Edam ontdekte ik, dat ik vergeten had het adres na te kijken, maar ik zei het niet. Zwijgend reden we verder, we praten nooit onderweg. Zo af en toe klopt m'n man me eens vriendenschappelijk op m'n knie. Dat deed hij nu ook, even voorbij Edam. 'Dat zou hij beslist niet doen, als hij wist, wat ik wist, of liever niet wist,' dacht ik, maar ik zei niets. Ik hoopte op een wonder. 't Was tenslotte maar één straat, dat plaatsje en misschien stonden ze wel in hun vooruitjente.

Wonderen bestaan niet, zeker niet als je er zo op hoopt. Een humanist moest dat weten. Toen we het dorp tot op 10 km genaderd waren, zei mijn man: 'Jij weet dus waar ze wonen, dan kunnen we in ieder geval aan iemand vragen waar dat is.' Wie rekent daar nu op, dat hij zo vroeg al daarover zou beginnen. Onder een enorme slappe lachbui bekende ik, dat ik het niet wist. De paniek was groot, maar ik bleef opgewekt, want ik dacht aan die éne weg, we zien het zo.

Die éne weg bleek wel tien wegen te zijn, met allemaal zijweggetjes en achterafbuurtjes en geen enkele naam kwam me bekend voor. We vroegen aan een mevrouw, of ze onze vrienden van naam kende. Nee. Toen schoot me een strohalm te binnen, er zat iets met 'klein dit of dat' in 't adres. Dat klopte inderdaad en toen ik de naam van de weg eenmaal wist, herinnerde ik me ook ten naaste bij het huisnummer, ergens in de zestig. Gelukkig stond hun rode auto naast het huis, maar dat realiseerden we ons pas, toen we er alweer ettelijke kilometers voorbij waren, want de straatnaam-bordjes waren dun gezaaid en we zagen pas, dat we de bewuste weg gehad hadden, toen we hem alweer uitreden.

't Was een fijn huis met een enige tuin en een ruime schuur en een bootje erbij. Heerlijk rustig. Of nu ja, rustig, op het bloemkolenland vlak bij hun huis stond een regenmachine, een sproeiapparaat met buizen, dat een doordringend paffend landbouwmachine-geluid maakte, waar onze vrienden niet van konden slapen. Dat moest, vanwege de droogte.

Och, op m'n balkonnetje is het ook wel fijn. Straks zal het onweer het wel wat opfrissen. Geen regenapparaat, alleen maar stilte. Lekker lui thuis.

wereldvoedselkongres

de stem van de jeugd

John Danguah, jongeren-vertegenwoordiger uit Ghana op het FAO-voedselcongres te Den Haag

De volgende verklaring werd opgesteld door de deelnemers aan de vergadering van de jongeren, die voor de opening van het F.A.O.-kongres werd gehouden. De deelnemers kwamen uit alle delen van de wereld en de gezichtspunten werden door John Danguah uit Ghana naar voren gebracht. Ze zijn een afspiegeling van de diverse meningen van de deelnemers, zoals deze tot uitdrukking kwamen in vijf commissie- en plenaire vergaderingen.

Voorzitter, kameraden, broeders en zusters. Wij, de jeugd van de wereld, erkennen, dat wij het voorrecht hebben, op dit podium te kunnen staan. Wij zijn blij, dat onze stem eindelijk kan worden gehoord en toch vragen wij ons af of men er aandacht aan zal schenken. Wij zijn blij te kunnen spreken, omdat wij beseffen dat het onze verantwoordelijkheid is wegen aan te wijzen naar een bredere visie op 'ontwikkelingen' in het kader van een kongres, dat zich anders wel eens slechts met technieken van voedselproductie zou kunnen bezighouden. Toch vrezen wij, dat het kongres onze ideeën zal verwerpen, zoals een lichaam een vreemd orgaan kan uitstoten.

Wij voelen ons betrokken bij 'ontwikkeling'. Dit betekent niet, dat wij geobsedeerd zijn door statistieken van voedselproductie, noch door sociologische rapporten over de krottenwijken van Calcutta.

Nee! Dit betekent, dat wij ons betrokken voelen bij de wereld, de *gehele* wereld. Wij verwerpen het onderscheid tussen ontwikkelingslanden en landen, die ontwikkelingshulp geven. *Alle* landen verkeren in ontwikkeling, aangezien 'ontwikkeling' inhoudt: sociale, politieke, economische en culturele verandering. Wij achten de woorden 'ontwikkeld' en 'onontwikkeld' niet zinvol. Veeleer voelen wij, de jongeren, die elkaar hebben ontmoet in het dorp 'Nieuwe Aarde', dat de enige eerlijke manier om over de wereld te praten is, te praten over *uitbuitende landen en landen, die worden uitgebuit*. Het zijn emotionele woorden, ja! Maar het zijn eerlijke woorden. Het zijn niet alleen maar die landen, die het oppervlakkige uiterlijke vertoon van koloniale overheersing hebben afgeworpen, die wij uitbuitende landen noemen. Het zijn niet alleen maar die landen, die de zogenaamde ontwikkelingshulp gebruiken om hun eigen politieke en economische doeleinden te bevorderen die de uitbuiters zijn. Deze uitbuiting geschiedt door instellingen zowel onafhankelijk als van overheidswege, nationaal en internationaal, over de gehele wereld. Toch blijft de mensheid blind voor hetgeen er gebeurt.

Wij kunnen deze blindheid zien als we kijken naar de manier, waarop rijke landen belangstel-

ling blijven houden voor de armoede en de honger in de arme landen en toch niet die zelfde armoede, honger en racisme in eigen land willen zien. Zij ontkennen de enorme onrechtvaardigheden in hun eigen samenleving. Deze uitbuiting in eigen land en daarbuiten, moet volgens ons veroordeeld worden.

Laten we eens kijken naar de voedsel- en landbouworganisatie van de V.N. (F.A.O.). Met zijn aanspraak op politieke neutraliteit, neigt de F.A.O. – zoals andere V.N.-organisaties – ertoe, de bestaande politieke systemen te ondersteunen. Dit betekent, dat de F.A.O. het karakter heeft van een economisch systeem, gebaseerd op een kapitalistische ideologie en heel nauw doortrokken is van de bestaande belangen van de westerse landen. Wij zien dit hierin tot uiting komen, dat de F.A.O. te geografisch is gecentraliseerd. De werkzaamheden zouden moeten worden gedecentraliseerd om te bereiken, dat men zich meer zou kunnen inwerken in plaatselijke gemeenschappen in de uitgebuite landen.

Wij zien het ook in de manier, waarop de F.A.O. erin faalt, plaatselijk personeel in te schakelen in plaats van onnodige vrijwilligers. Wij zien het in de verspilling van tijd, inspanning en geld door V.N.-agentschappen, die individueel handelen zonder het op de juiste wijze raadplegen van en samenwerken met zowel eigen instanties als met de mensen waarvan het de bedoeling is, dat zij geholpen worden.

Wij eisen daarom, dat het gehele V.N.-systeem zijn doeleinden herwaardeert; niet alleen zijn doelmatigheid met het oog op het onderkennen van de werkelijke noden van de uitgebuite landen, maar dat men in positieve zin aan deze noden tegemoetkomt.

Wij eisen dit, omdat wij zien dat de V.N. – als instelling – blind schijnt te zijn voor de werkelijke aard van ontwikkeling – de bevrijding van de mensheid. De mens moet niet slechts worden bevrijd van de honger, veroorzaakt door ongeschikte voedselleveranties. De mens moet worden bevrijd van alle krachten die hem bedreigen, of dit natuurkrachten zijn, economische of politieke. Het is niet voldoende alleen de voedselproductie in ogenschouw te nemen. Wij moeten dus niet slechts kijken naar de F.A.O., maar naar het gehele V.N.-systeem. Wij moeten kijken naar al die instellingen, die de bevrijding van de mens verhinderen.

Wij, van de Internationale Jeugd-Konferentie hebben reeds naar zulke instellingen gekeken. Mag ik u vertellen, wat wij vonden? Wij hebben een stand van zaken aangetroffen, die slechts kan worden beschreven als een monumentale schijnheiligheid onder de meesten van hen, die praten over ontwikkelingshulp. Hoe

kunnen mensen zogenaamde ontwikkelingshulp geven aan die landen, die opzettelijk de ontwikkeling van de plattelandstreken veronachtzamen, waar 90% van de bevolking leeft? Hoe organisaties zoals de F.A.O. pertinent weigeren hulp te verstrekken aan de bevrijdingsbewegingen in die landen waar feodale, racistische en andere onderdrukkende machten regeren, zoals Zuid Afrika, de Portugese kolonieën en Brazilië. Wij zouden de regeringen over de gehele wereld eraan willen herinneren, dat politieke onderdrukking en ontwikkeling volkomen onverenigbaar zijn.

Op de Unctad II-konferentie hebben delegaties van landen uit de gehele wereld een resolutie aangenomen betreffende de afschaffing van wederkerige handelsafspraken tussen zogenaamde ontwikkelde en ontwikkelingslanden en er werd voorgesteld deze afspraken te vervangen door een systeem van voorkeur. Dit werd niet nagekomen.

Onderwijsinstellingen in de uitbuitende landen, die voorgeven zich betrokken te voelen bij ontwikkelingshulp moedigen een grotere bewustwording voor deze problemen in eigen land en daarbuiten, niet aan. Kerkelijke instellingen in de uitgebuite landen gaan door met het gebrui-

ken van ontwikkelingsgedachten in hun projecten, die in de eerste plaats gebruikt worden om hun ideologieën te propagieren. Zelfs de organisaties, die vrijwilligers uitzenden falen in hun oogmerken. Wij maken met diepe spijt melding van het V.N.-voorstel, dat spreekt van het opzetten van nog een V.N.-instelling, een V.N.-vrijwilligerskorps, zonder de uitgebuite landen behoorlijk te raadplegen. Dit kan slechts leiden tot weer een tak van de V.N.-burokratie. Beter kunnen de fondsen beschikbaar worden gesteld voor de bestaande organisaties, die reeds zijn ingewerkt in de ontwikkeling van de gemeenschappen.

Deze uitbuitende instellingen en nog vele andere, beweren te strijden tegen de onderontwikkeling, maar handhaven die structuren, die juist deze onderontwikkeling veroorzaken. Maar het wonderbaarlijkste van alles is, dat de regeringen zeggen ontwikkelingswerk testeunen, terwijl zij zeer hoge percentages van hun nationale inkomen aan bewapening besteden. Dit is de schijnheiligheid, die wij hebben gevonden.

Wat gebeurt er nu als jonge mensen in de uitbuitende landen trachten deze schijnheiligheid aan het licht te brengen en ertegen te strijden? Aan hun eisen wordt geen aandacht geschonken. Er vinden discussies plaats, maar hun standpunten worden genegeerd. Zij worden genoodzaakt bezit van de straat te nemen, te demonstreren of een soort guerrilla te organiseren. Ook nu nog worden hun eisen genegeerd. Is dit geen uitnodiging tot geweld? Een feit is, beste vrienden, dat de jeugd bezig is uiterst gefrustreerd te raken in zijn pogingen om gerechtigheid te bereiken. En toch voelen wij, dat het de rol van de jeugd in de uitbuitende landen is, dit gevecht voort te zetten; deze lange mars door de gevestigde machten. Deze jonge mensen en verder ieder, die zich werkelijk betrokken voelt, moeten doorgaan de publieke opinie te mobiliseren in het belang van de bevrijding van de mens. Dit is hun belangrijkste rol in de ontwikkeling. Regeringen moeten niet achterdochtig ten opzichte van de jeugd zijn, wanneer deze zich organiseert. De jeugd is nieuwsgierig, is gevoelig. De jeugd kan het falen van de gevestigde orde aantonen. Wanneer regeringen bereid zijn aandacht te schenken aan de verlangens van de jeugd, dan pas kunnen zij krachten vrijmaken die wel eens de krachtigste macht voor het ontwikkelingswerk zou kunnen zijn.

Maar laten wij het erover eens zijn wat deze ontwikkeling is.

Ik heb reeds aangeduid, dat het in de uitbuitende landen betekent: het vermenschlijken van de maatschappij, de mensen gevoelig maken voor de krachten die hen en anderen onderdrukken, met het oog gericht op het veranderen van die instellingen, die ellende en onrechtvaardigheid bestendigen.

Maar wat betekent het in de uitgebuite landen? Ontwikkeling in de uitgebuite landen betekent de schepping van een nieuwe mens, een mens, die zijn eigen bestemming beheerst in een gemeenschap, vol zelfvertrouwen.

Om zelfvertrouwen te krijgen moet een land het peil van de plaatselijke landbouw en van de technologie opvoeren, liever dan dit te bereiken door import uit de uitbuitende landen. De opleidingspolitiek in de uitbuitende landen moet afgestemd zijn op de noden van het platteland en de dorpen en moet niet ideeën en verlangens scheppen, die plaatselijk niet kunnen worden gemaakt. Het hele gewicht van de openbare mening betreffende ontwikkelingshulp moet worden gezet achter de noodzaak om alle inspanningen, financieel, materieel en van mankracht, samen te ballen op het ontwikkelen van het platteland. De prioriteiten zijn: mensen, land, een goed beleid, goed leiderschap, insectenbestrijding, kunstmest en geboortenregeling, zoals de mensen ons willen doen geloven. Dit roept om een systeem, dat ver verwijderd is van

wat door de kolonisten was achtergelaten. Zelfs de Unesco bevestigt dit!

Wat nodig is, is een ontwikkelingssysteem, dat is afgestemd op de noden en verlangens van het land. Het is noodzakelijk, dat dit systeem *dynamisch is*, zodat het zich kan uitbreiden en iedere sector van de bevolking kan omvatten. Het moet in verband gebracht worden met het gehele proces van verandering en ontwikkeling. De vestiging van centra in de dorpen voor vorming van volwassenen – niet het programma van de Unesco – maar een programma dat het besef zal bevorderen van de noodzaak zelfvertrouwen te verkrijgen, zou moeten worden aangemoedigd. Dit houdt in, het onderwijzen van praktische onderwerpen, die onmiddellijk kunnen worden toegepast. Het instellen van een nationale dienst zou kunnen meehelpen dit zelfvertrouwen te verwerven. Dit is geen nationale dienst in westerse, militaristische geest, maar één, die mogelijkheden schept voor de jeugd van het land, op zinvolle wijze deel te nemen aan de landbouw en ontwikkeling van het platteland.

Maar als uitgebuite landen in de richting van dit beleid van zelfvertrouwen werken, worden zij door de westerse regeringen met achterdocht behandeld en het spel van politieke intriges is op gang gebracht. Indien de westerse landen of zogenaamde ontwikkelde landen werkelijk geïnteresseerd zijn in de ontwikkeling van de uitgebuite landen, moeten zij bereid zijn in deelgenootschap met deze landen te werken, niettegenstaande het politieke systeem, dat de landen voor zichzelf willen ontwikkelen. Dit is de enige weg om vertrouwen in de boezemen.

Een hongerig mens is een verbolgen mens. Maar wanneer zijn verbolgenheid nog vergroot wordt door een gevoel van frustratie en onderdrukking, dan is naar onze mening zijn allereerste overweging; de noodzaak zichzelf te bevrijden en het geweld dat in dit proces kan worden opgewekt, kan werkelijk rampspoedig zijn. Voedsel is dan niet langer belangrijk. Daarom dagen wij de F.A.O., de deelnemers van de landen en diegenen die de instellingen dienen, die de bevrijding van de mens verhinderen uit, onze woorden ter harte te nemen. Het standpunt van de jeugd is gevormd!

koningin Juliana, de jeugd en de FAO

Bij haar opening van het Tweede Wereldvoedselcongres besteedde koningin Juliana speciaal aandacht aan de 200 jongeren tussen de 1200 deelnemers. 'De jonge generatie van alle hier vertegenwoordigde landen, is natuurlijk zowel kritisch als dynamisch. Moge zij haar volledige aandeel dragen en op tijd haar plaats innemen in deze kruistocht voor het handhaven van alles en allen. Want eens zal zij leiding geven.'

De koningin sprak de hoop uit dat de jongeren hun felheid bij de ervaring van de ouderen zouden voegen. 'Het doet goed te realiseren dat zovelen zichzelf voor deze kruistocht willen geven – met een dynamische en positief-critische geest, of met ervaring en aanhoudend idealisme.' De koningin onderstreepte de noodzaak van wereldomvattend teamwork en dito samenwerking om de doeleinden te bereiken die de ontwikkeling van de arme landen stelt. Zij zei dat deelnemers aan het congres en de voorconferentie van de jeugd 'vertrouwen hebben in de solidariteit van de mensheid, waarin zij die dat kunnen doen *hun* een helpende hand reiken, die hulp nodig hebben om zichzelf te helpen.' 'Wij moeten vertrouwen hebben in het overleven en in een beter bestaan voor de mens. De grote, de geweldige problemen, waarmee wij keer op keer worden geconfronteerd, zijn toch niet meer dan uitdagingen om ze te overwinnen met het ons geschonken vernuft.'

(Uit een FAO-persbericht)

woodstock:

open
het dorp voor de nieuwe
generatie

Om te beginnen een rijtje gegevens. 600 ha boerenland. Een gehucht, Woodstock, bij Bethel in de Amerikaanse staat New York. Bijna een half miljoen jonge mensen dicht op elkaar, drie dagen lang. 72 uur vrijwel onafgebroken geluid; muziek, gepraat, gelach, gesnurk. 15 uur regen. Van elke middag twee tot 's nachts twaalf uur popmuziek, loeihard. Medische hulp van het leger. Enkele doden, maar ook enkele geboorten. Voedselproblemen, omdat er slechts op 45.000 mensen was gerekend. Alle onvoorziene problemen ter plaatse opgelost. Voor en na de drie dagen: de grootste verkeersknoop ooit in de staat New York geregistreerd.

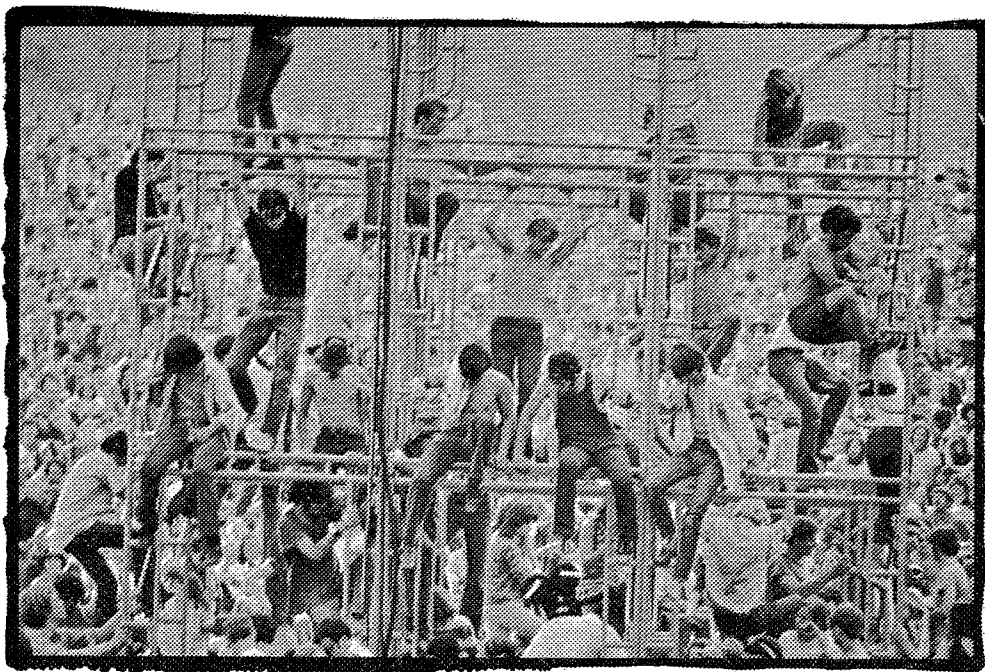
Geven deze gegevens een goed beeld van de Woodstock Music and Art Fair? Onmogelijk. Wat de drie muziekzwangere nazomerdagen tot het nu legendarische 'Woodstock' maakte laat zich moeilijk omschrijven. Er zijn talloze zakelijke feiten te noemen, maar nog meer onzakelijke. Eén ervan: de 24-jarige organisator van dit gigantisch gebeuren heeft verteld dat in Woodstock de basis is gelegd voor tienduizenden huwelijken. Per dag krijgt hij vijftig uitnodigingen om getuige te zijn. En voor hoevelen werd de kreet van Aquarius tastbaar: *dit is de eerste dag van de rest van je leven.*

Woodstock was drie dagen lang een georganiseerde super-commune. Een door drie donderbuien in een modderveld veranderde glooiende grasvlakte, waar iedereen vriendelijk was, iedereen van de ander hield; waar vrijwel alles mocht, en niets verboden was. Gezongen werd er; gevrijd, gepraat, geluisterd, gepaard, gezwoomen, gerookt, gemediteerd. Het publiek, zo heet het, was een totaalbeeld van het vrije doen en laten van deze tijd. Maar let wel: een totaalbeeld van een deel van de nieuwe generatie; er is ook een ander deel. Een demonstratieve concentratie van een nieuwe levensstijl – vrijheid, ongebondenheid, vredelievendheid, waarbij muziek, eindeloos durende, keiharde muziek de bevrijdende katalysator is.

Woodstock – drie dagen vrede en muziek. Zo heet de film die van het festival gemaakt is. Voor wie er niet bij was is er geen betere mogelijkheid om er nog iets van te proeven. Voor wie er geen benul van heeft wat 'die jongelui' beweegt is er geen betere gelegenheid voor een andere dan rechtstreekse confrontatie. In een bioscoopfauteuil kan men de nieuwe leefwijze beloeven, of beter: men wordt ermee om de oren geslingerd, want 'Woodstock' is een oorverdovend en oogvermoeiend spektakelstuk, dat drie uur en vijf minuten bezit van de zaal neemt. De oorspronkelijk op 16 mm opgenomen film (aan ruw materiaal 120 uur!) is 'opgeblazen' tot Cinerama-omvang, dat wil zeggen dat op een zaalbreed scherm het massale effect van het festival goed (misschien wel te goed) overkomt.

Afwisselend verschijnen een, twee, soms drie beelden tegelijk op het scherm, die nu eens elkaar versterken, dan weer elkaar in evenwicht houden (links een arcadisch parings-tafereel in het hoge groene gras, rechts een reeks interviews met deelnemers en organisatoren). Zowel de film als het gefilmde worden door hetzelfde gekenmerkt: groots, massaal, kleurrijk, hard, veel – allemaal woorden die op een of andere manier passen bij een situatie.

Toch is er een verschil dat zich gaandeweg

steeds duidelijker manifesteert. Woodstock was een totaalgebeuren, waar de evenementen vervlochten waren met de incidenten, waar de hoofdzaken even belangrijk waren als de terzijdes en tussendoors. In de film lijkt het wel of alles tot de hoofdzakelijk behoort: de succesvolle neringdoenden in de buurt, de musici op het podium, de schoonmaker van de toiletten, het dicht bijeen zittende publiek, alles krijgt het volle pond en alles wordt vele meters breed en vele minuten lang uitgemeten. In zekere zin gebeurt dat terecht: het is gevaarlijk om hoofd- en bijzaken al te zeer te scheiden, daarvoor zijn ze te nauw verbonden. Toch ontom je als kijker opnieuw niet aan de verzuchting dat een camera en zeker een filmmontage manipulatiemiddel bij uitstek is. Herhaaldelijk wordt de nadruk gelegd op hoe goed en mooi alles is, hoe *deze jonge mensen een voorbeeld voor heel Amerika, nee, voor de hele wereld zijn, dat jullie mensen één grote familie zijn, dat jullie de wereld iets geweldigs bewijzen, dat jullie het einde zijn.* Die éne zure Amerikaan die mag zeggen dat de hele troep *één grote schijtbende* is steekt daar wat magertjes tegen af. Want er staat alweer een vette, stralende politie-commissaris tegenover die het toch 'prachtige mensen' vindt.

Woodstock is een meeslepende film. Er gaat iets paradijselijks uit van de hele scène. De naakt zwemmende jongens en meisjes, de rust en tevredenheid die van hen uitstraalt, het genot van het hele gebeuren, waar niets onvertogens te registreren viel, of in ieder geval geregistreerd werd, de blijmoedigheid, de hulpvaardigheid, de vreedzaamheid, het enthousiasme, de verbroedering, het collectieve indrinken van gelukzaligheid. De aanstekelijkheid daarvan voelt iedereen, of hij is van gewapend beton. Wie gevoelig is voor menselijke warmte raakt in de ban van de Woodstock-atmosfeer en hij trotseert, met de andere half miljoen mensen waarmee hij zich verbonden voelt, de urenlange regenbuien, het geduldige wachten. Wie in het

fascinerende Woodstock iets herkent van al die allang verdrongen dromen van een betere wereld, gaat toch weer even rechtop zitten.

Er kàn ook een heleboel duidelijker worden. Het meisje dat over haar toeren uitsnipt dat ze er niet meer tegen kan, tegen *al die mensen, het wordt teveel, teveel* is even authentiek als die verrukkelijke jongen die met een vriendin op de lucht is afgekomen, en wel zal zien wat er gebeurt. De interviewer vraagt hoe het contact met zijn ouders is, en hij zegt dat ze hem vrij laten en dat ze daar goed aan doen. Ze begrijpen er niets van, waarom hij zich afkeert van alle verworvenheden van deze tijd. Zijn verworvenheid is dat hij is gaan inzien dat hij tevreden is met het weinige dat hij heeft en dat hij vooral niet veel méér moet willen, om ontevredenheid in zijn leven geen kans te geven. Hij leeft en slaapt met het meisje, een tijdje in een commune, nu eens hier, dan weer daar, omdat ze van elkaar houden. Dat is genoeg om een eigen wereld op te bouwen.

Er is een mooie dialoog tussen een paar inwoners van het naburige stadje. Iemand maakt zich erg kwaad over het vuile gespuis dat daar samenklit en dat er drugs zit te roken. Een ander: *Wat verwacht je dan als je 500.000 jonge mensen bij elkaar zet. Probeer dat maar es met 500 volwassenen en een voorraad whisky.* Een derde, met ingehouden woede: *Zou jij je dochter van vijftien buiten laten slapen? Zou jij dat doen?*

De vanzelfsprekendheid van het antwoord dat hij verwacht, maakt de man belachelijk en eenzaam, omdat drie uur Woodstock eigenlijk alleen verderfelijk kan zijn in de ogen van hen voor wie vreedzaam samen zijn, vrijen, van muziek genieten alleen maar zondig kan zijn.

Wat is er onschuldiger dan drie dagen vrede en muziek? In de vraagstelling zit het meeslepende maar ook het ontmaskerende element vervat. Want in zijn technische superioriteit, in de ver-

heerlijkende klank en kleurenorgie zit een overdonderend effect, dat voor vragen nauwelijks ruimte laat. Men kan dat de kracht, maar ook de zwakte van de film noemen. Er is geen enkele afstand, geen spootje relativering voelbaar, dus moet die wel achteraf komen.

Geen enkele massaliteit is onschuldig, ook die van Woodstock niet. Als een half miljoen mensen zich in hun hart één noemen, is er heel wat anders terzijde geschoven. Dan maakt de realiteit plaats voor het sprookje, hoe verleidelijk en hartverwarmend dat ook is. In Woodstock is daar veel van terug te vinden. Het was een reusachtig gebeuren dat op aangename wijze uit de hand liep. Het is moeilijk na te gaan, maar wel makkelijk te raden hoezeer het massale element in het gebeuren de loop der dingen mede ging bepalen en hoe weinig Woodstock louter de optelsom was van het gedrag van zovelen. Er was meer: de sfeer die een bepalende rol ging spelen en als het ware opschroevend werkte. De massa-psychose die als vanzelf dwong tot een monumentaal gebaar – in dit geval (gelukkig, en zeker niet toevallig) een geweldloze demonstratie van het in het kille Nederland door Eli Asser onder woorden gebrachte warme gevoel *as je mekaar niet meer vertrouwde kan, waar blijf je dan, zo is 't toch meneer*.

In Woodstock gebeurden dingen die alleen in Woodstock konden gebeuren. En daarmee is precies aangegeven waarom de golvende menigte hippies in zo vele opzichten vergelijkbaar is met pak weg een stadion vol voetbal-supporters. Hun gedrag is anders – en dat is dan ook de enige reden waarom ze mij liever zijn – maar hun gedrag wordt wel door overeenkomstige oorzaken bepaald. Wie daar bij het ondergaan van Woodstock aan voorbijgaat laat zich ofwel willoos meeslepen en moet aan deze dronkenschap wel een kater overhouden; ofwel sluit zich walgend aan bij het leger niet-begrijpenden die vol afkeer spreken over een wereld die genereert tot een 'schijtbende'.

CASPER VOGEL

studiedagen over veranderingen in de kerken

De Volkshogeschool Bergen organiseert sinds enkele jaren samen met het Gesamteuropäisches Studienwerk (een onafhankelijk politiek vormings- en documentatieinstituut te Vloho/Weser) een reeks Duits-Nederlandse bijeenkomsten onder de algemene titel 'Pogingen tot vernieuwing der democratie'. De eerstvolgende bijeenkomst is van 3 tot 8 augustus op de Volkshogeschool 'de Zandhoeve' te Bergen (N.-H.). Als thema is gekozen: 'Veranderingen in de kerken'. In Duitsland bestaat grote belangstelling voor de ingrijpende wijzigingen die zich thans in de Nederlandse kerken voltrekken.

Onderwerpen die door middel van inleidingen en discussiegroepen aan de orde zullen worden gesteld zijn:

- Wat is er aan de hand in de hedendaagse theologie;
- Hoe werkt dit uit in de structuren en geloofsbeleving, in de katholieke kerk en in de protestantse kerken;
- Verhouding kerk en politiek;
- Het humanisme.

De voertaal van deze studiedagen is Duits; een redelijke beheersing daarvan is wenselijk. Het is beslist niet noodzakelijk dat u theologisch bijzonder goed onderlegd bent, juist ook de belangstellende leek is bijzonder welkom.

Kosten: f 90,- (studenten korting). Opgaven voor deelname aan de Volkshogeschool Bergen (N.-H.).

IK denk er ZO over

(De redactie behoudt zich het recht voor om brieven te bekorten)

de grenzen van onze tolerantie (II)

Een dame geeft zich als lid bij het H.V. op, terwijl zij lid is van de Remonstrantse kerk. Op zich zelf is hier niets tegen en hierin is een ieder vrij.

Mijn vraag is nu of er wel genoeg de nadruk wordt gelegd op wat het H.V. is en doet.

Dat het zich keert tegen elke vorm van geloof, omdat elk geloof een onwaarheid, een geestelijke misleiding en een zedelijk kwaad is.

Ik kom veel mensen tegen, die zeggen: 'ik ben ook Humanist als christen', maar dan probeer ik deze mensen wel aan het verstand te brengen dat zulks onmogelijk is. Zelfs een hoofdonderwijzer van een Nutsschool, zei ook Humanist te zijn, terwijl hij bij een kerk aangesloten was. Volgens deze man waren er dikwijls in de christelijke geschiedenis inzinkingen geweest. Ik ben het met mevr. Jolles-Weghuis eens, dat hierover meer klaarheid moet komen, maar een 'religieus-humanist', wat is dat? Ik veronderstel, dat als iemand zich aangetrokken gevoelt tot kunst en wetenschap en deze beoefent, hij zich religieus mag noemen (ook al is hij atheïst). Zeer zeker moet het hoofdbestuur aan bovenstaand probleem meer aandacht schenken en de voorwaarden scherper stellen, zodat ook de buitenstaander weet wat het H.V. is en zo zullen we misschien meer leden winnen en ook kritiek krijgen wat volgens mij het H.V. ten goede komt.

J. DE ROOY, Breda

onze tolerantie (III)

Met belangstelling las ik het artikel 'De grenzen van onze tolerantie' van mevr. Jolles-Weghuis in het laatste nummer van Mens en Wereld.

Met haar conclusie ben ik het volkomen eens en ik wil van mijn adhaesie zeker blijf geven. Het is ook voor mij langzamerhand onbegrijpelijk, wat de redenen zijn dat het Hoofdbestuur van het H.V. voortdurend bezig blijft de vage onduidelijkheid te dien aanzien te bevorderen. Hoe kan nu iemand, die dan toch de christelijke geloofsbelijdenis aanvaardt (en in dat opzicht scheer ik de Protestantenvond en vrijzinnig protestanten over één kam) zich aanmelden bij en zich thuis voelen in het Humanistisch Verbond. Ik zou er zeker voor willen pleiten om inderdaad – al is het ten koste van een groep z.g. religieus-humanisten en vage halve christenen – een strikt duidelijk beleid te voeren. Met de heldere beginselverklaring van het H.V. in de hand. Als het nu af en toe al blijkt, dat zelfs dominees en paters overwegen om zich ook als lid van het H.V. aan te melden – hoera voor onze tolerantie – dan zal het voor vele, beslist niet-godsdienstige, rationele humanisten zaak zijn te overwegen of zij hun lidmaatschap van een dergelijke, langzamerhand vervagende, beweging zullen kunnen continueren. Temeer gezien het naar mijn mening bijzonder slappe commentaar van de alg. secretaris Prof. van Dooren.

J. H. W. JANSEN, Delft

gifikikker

Het is voor een humanist, tevens liberaal, een alarmerende zaak om te ontdekken, dat de gifikikker der ongenueanceerde onverdraagzaam-

heid, die ook elders in het maatschappelijk leven allerwege zijn onverkwikkelijk kopje opsteekt, ook enige leden van ons Verbond blijkt te hebben beïnvloed.

Het H.V. is 'vanouds' de voorvechter van de ontwikkeling van de vrije geest en van de verdraagzaamheid; politiek streven en politieke nijd komen in het woordenboek van het Verbond niet voor; het verenigt een aantal bewust-buitenkerkelijken, ongeacht hun politieke inzichten. Zoals eens, jaren geleden, op het Congres te Apeldoorn, is gezegd: het H.V. omvat zowel de 'liberal socialists' als de 'social liberals' en tezamen streven zij eensgezind naar een zelfde doel: bewust en verantwoord leven op basis van een zelf-ontwikkeld normbesef, ten bate van individuele en maatschappelijke rijpwording. Vanzelfsprekend, want daarover zijn *echte* socialisten en *echte* liberalen het met elkaar roerend eens, loopt het democratisch besef als een rode draad door dat streven heen. Dát is de 'modus vivendi', die alle vogels van diverse pluimage binnen het Verbond bijeen houdt.

Wat zien wij nu echter gebeuren? In 'Mens & Wereld' vinden we tendentieuze artikelen en schimpescheuten, zowel van redactionele als andere zijde, waarin het liberalisme, dat door vele humanisten wordt aangehangen en met name ook de V.V.D., waarvan verscheidene H.V.-leden óók lid zijn, in een kwaad daglicht worden gesteld. – Men herleze in dit verband het artikel van de heer C. Vogel in M. & W. van 23 mei j.l. met de kop 'Verontrustend staaltje liberaal denken' of het hoofdartikel van dezelfde heer Vogel in het nummer van 20 juni: 'Het zwijgen opgelegd', waarin op hoogst tendentieuze wijze het Amerikaans 'Nixonisme' in verband wordt gebracht met uitlatingen van de liberaal Mr. H. van Riel. Men leze ook het rondweg haatdragende stukje van de heer Blauw in de rubriek 'Ik denk er zo over' (in het nummer van 4 juli), waarin rondweg de beschuldiging wordt geuit, dat de VVD'ers-Humanisten, die zich in de 'Beginselgroep '70' verenigden 'helemaal geen humanist zijn, maar zich hier slechts thuis voelen, omdat we binnen het verbond zó ingesteld zijn op verdraagzaamheid, dat zelfs onverdraagzamen worden getolereerd. Het gedrag der 20 uitverkorenen bewijst dit nog eens ten duidelijkste'.

Wij, liberalen, kunnen over dergelijke onzin onder elkaar hartelijk lachen maar dat is niet terecht, aangezien we hier te doen hebben met duidelijke manifestaties van de gifikikker; een diertje van kwalijk allooi, in dit geval ontstaan uit een mengsel van absolute onkunde van wat liberalisme eigenlijk is, van verkeerd begrip ten aanzien van een hoog goed als verdraagzaamheid, alsmede van een snuiffe dogmatisch denken, waarin 'leven' geblazen is door een zekere mate van on-humanistische haatdragendheid. Het denigrerend geschrijf, dat hierbij gesignaleerd zij, draagt niet bij tot de open sfeer waarin eerlijke discussie mogelijk is. Het is die open en eerlijke discussie die de 'Beginselgroep '70' in het komende seizoen in zoveel mogelijk Gemeenschappen van het H.V. op gang wil brengen.

Daar stellen wij dan bij voorop, dat het helemaal niet gaat om een handjevol liberalen maar om ons allen, leden van het H.V., om het Verbond zélf en, uiteindelijk, om het behoud van onze democratie en onze geestelijke vrijheid.

A. L. VAN GENDT, Blaricum

Agressie bij de mens

door Anthony Storr

De auteur schrijft over agressie als instinctieve impuls, als faktor in het leven van kind en volwassene in hun seksuele relaties. Hij toont aan hoe vijandigheid kan ontstaan, hoe agressie zich uit bij een opgewonden kind, een jaloezse echtgenoot, een politicus of een psychopaat. De auteur besluit zijn helder en humaan boek met een pleidooi voor begrip en beheersing.

136 blz.

f 9,25

Bestellingen per giro 58 t.n.v. De Humanistische Pers, Utrecht.

h_v

Voor ons bureau publiciteit en informatie zoeken wij een

secretaresse/informatrice

Zij moet in staat zijn om correspondentie zelfstandig te verrichten en informatie zowel mondeling als schriftelijk te verstrekken.

Vereisten:
Humanistische gezindheid.
Leeftijd 20 jaar of ouder.
Opleiding: m.m.s. of daarmee overeenkomend.

Salarisgroep E plm. f 6800,- tot 10.500,-.
Aanstelling boven het minimum is mogelijk.

Sollicitaties te richten aan de directeur van het Humanistisch Verbond, Oudegracht 152, Postbus 114, Utrecht.
Persoonlijk bezoek na telefonische afspraak 030-24641.

ANNONCES

Eenv. besch. dame, alleenst. 61 jr. woont in Zeeland, wil graag corresponderen met alleenst. heer. Humanistische Gezindheid. Brieven onder nr. 25 adm. Mens en Wereld.

Weduwnaar, 70 jaar, met eigen huis, in mooie omgeving van Friesland, zoekt alleenstaande vrouw om samen met hem de huishouding te doen.

Brieven onder nummer 26 adm. Mens en Wereld.

De dag ligt nog voor ons

Een aantal vooraanstaande humanisten in binnen- en buitenland verleenden hieraan hun medewerking door hun bijdragen. De buitenlandse artikelen zijn in het nederlands vertaald.

Gebonden f 14,90; ingenaaid f 11,90; 214 blz.

Bestellingen per giro 58 t.n.v. De Humanistische Pers, Utrecht.

Verdraagzaamheid

uitgave nr. 37 van het Nederlands Gespreks Centrum (N.G.C.) - 44 blz. f 2,50

Deze brochure is samengesteld door Dr. H. Bongers, Mr. K. Groen, Dr. S. L. Kwee, Prof. Dr. Ir. H. F. van Leeuwen. s.j., Mej. Dr. M. Nolte, Prof. Dr. Ir. J. C. J. Nuyens, Drs. J. G. van der Ploeg, Prof. Dr. H. de Vos en Mr. H. B. J. Waslander.
Achtereenvolgens worden behandeld de vraag wat verdraagzaamheid is, de gronden, de grenzen en de toepassingen van verdraagzaamheid en ten slotte de verdraagzaamheid tussen de volken. Ongetwijfeld een nuttige uitgave, nu de grenzen van het al of niet toelaatbare zo in discussie zijn.

Bestellingen per giro 58 t.n.v. De Humanistische Pers, Utrecht.

Gezond natuurlijk leven is vegetarisch leven. Een gezaghebbend oordeel over de modernste stromingen op voedingsgebied vindt u in de 'Vegetarische Bode'. Een proefabonnement voor zes nummers ad f 5,- zal u hiervan overtuigen.
Administratie: Admiraal de Ruijterweg 236 huis, Amsterdam 15, postgiro 9266.

Erich Fromm

De thans 70-jarige auteur studeerde sociologie en psychologie in Duitsland en promoveerde in 1922 in Heidelberg. In 1933 emigreerde hij naar de U.S.A. waar hij aan verschillende universiteiten en instituten doceerde. Sinds 1951 is hij hoogleraar aan de Nationale Universiteit te Mexico.

Hij is lid van de American Humanist Association (A.H.A.) één van de aangesloten organisaties van de I.H.E.U., het overkoepelend lichaam van alle humanistische organisaties in de wereld. In een geheel nieuwe serie zijn thans 5 van zijn boeken in paperback verschenen.

De titels zijn:

De angst voor vrijheid - 224 blz. f 9,90
Fromm concentreert zich hier op één aspect van de karakterstructuur van de moderne mens, die beslissend zal zijn en centraal zal staan voor heel de culturele en sociale crisis van onze tijd, n.l. de betekenis van de vrijheid voor de moderne mens.

De zelfstandige mens - 206 blz. f 9,90
In menig opzicht is, zegt de schrijver in zijn voorwoord, dit boek een voortzetting van 'de angst voor vrijheid'. Voor een goed begrip is het lezen van beide boeken wel gewenst om een volledig beeld te verkrijgen van de door hem ontwikkelde karakterologie.

De gezonde samenleving - 274 blz. f 12,90
Dit boek is een vervolg op 'de angst voor vrijheid'. Trachtte hij in dit boek aan te tonen, dat de totalitaire bewegingen tegemoet kwamen aan de diep ingewortelde behoefte van de mens, de in de moderne wereld verworven vrijheid te ontvluchten, in 'de gezonde samenleving' wil hij aantonen, dat het leven in de democratie van de twintigste eeuw in menig opzicht slechts een andere vorm van vlucht voor de vrijheid vertegenwoordigt.

Liefhebben, een kunst, een kunde - 176 blz. f 9,90
Deze studie wil de lezer ervan doordringen dat, hoezeer hij ook moge streven naar liefde, zijn pogingen gedoemd zullen zijn te mislukken, als hij zich niet met de grootst mogelijke energie wijdt aan de ontplooiing van zijn totale persoonlijkheid, en daardoor een 'creatief' mens te worden.

Psychoanalyse en religie - 156 blz. f 9,90
Valt in 'de zelfstandige mens' de volle nadruk op de ethiek, in dit boek concentreert de schrijver zich op het probleem van de religie. Aangezien ethiek en religie ten nauwste samenhangen is er sprake van enige overlapping.

Bestellingen per giro 58 t.n.v. 'De Humanistische Pers' Utrecht.